

RAMOWY PROGRAM SZKOLENIA

Dokument przed redakcją i korektą językową

Tytuł programu

Ramowy program szkolenia w zakresie wspomagania szkół w nauczaniu poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów

Kompetencja kluczowa i etap edukacyjny

Umiejętność uczenie się – IV etap edukacyjny

Opis kompetencji

W zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rada Europy kompetencje kluczowe zdefiniowane zostały jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji, rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia.

Program "Nauczanie poprzez eksperymentowanie i doświadczanie oraz inne metody aktywizujące uczniów" koncentruje się na aktywizujących sposobach i metodach nauczania i uczenia się, w efekcie których uczniowie będą mieli możliwość rozwijania kompetencji kluczowych, a przede wszystkim umiejętności uczenia się istotnej w przygotowaniu ich do wyzwań XXI wieku.

Definicja kompetencji:

Umiejętność uczenia się jest rozumiana jako „zdolność konsekwentnego i wytrwałego uczenia się, organizowania własnego rozwoju, zarówno indywidualnie, jak i w grupach. Kompetencja ta obejmuje świadomość własnego procesu uczenia się i potrzeb w tym zakresie, identyfikowanie dostępnych możliwości oraz zdolność pokonywania przeszkód w celu osiągnięcia powodzenia w uczeniu się. Umiejętność uczenia się oznacza nabywanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy i umiejętności, a także poszukiwanie i korzystanie ze wskazówek. Pozwala ona osobom korzystanie z wcześniejszych doświadczeń w celu stosowania wiedzy i umiejętności w różnorodnych sytuacjach”.

Wiedza, umiejętności i postawy powiązane z umiejętnością uczenia się:

Wiedza:

Umiejętność uczenia się wymaga znajomości i rozumienia własnych preferowanych strategii uczenia się, silnych i słabych stron własnych umiejętności i kwalifikacji, a także zdolności poszukiwania możliwości kształcenia i szkolenia się oraz dostępnej pomocy lub wsparcia.

Umiejętności:

Umiejętność uczenia się wymaga po pierwsze nabycia podstawowych umiejętności czytania, pisania, liczenia i umiejętności w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych koniecznych do dalszego uczenia się. Na podstawie tych umiejętności, osoba powinna być w stanie docierać do nowej wiedzy i umiejętności oraz zdobywać, przetwarzać i przyswajać je. Wymaga to efektywnego zarządzania własnymi wzorcami uczenia się, kształtowania kariery i pracy, a szczególnie wytrwałości w uczeniu się, koncentracji oraz krytycznej refleksji na temat celów uczenia się. Osoby powinny być w stanie poświęcać czas na samodzielną naukę charakteryzującą się samodyscypliną, ale również na wspólną pracę w ramach procesu uczenia się, czerpać korzyści

z różnorodności grupy oraz dzielić się nabytą wiedzą i umiejętnościami. Powinny one być w stanie organizować własny proces uczenia się, ocenić swoją pracę oraz w razie potrzeby szukać rady, informacji i wsparcia.

Postawy:

Pozytywna postawa obejmuje motywację i wiarę we własne możliwości w uczeniu się i osiąganiu sukcesów w tym procesie przez całe życie. Nastawienie na rozwiązywanie problemów sprzyja zarówno procesowi uczenia się, jak i zdolności do pokonywania przeszkód i zmieniania się. Chęć wykorzystywania doświadczeń z życia i uczenia się, a także ciekawość w poszukiwaniu możliwości uczenia się i wykorzystywania tego procesu w różnorodnych sytuacjach życiowych to niezbędne elementy pozytywnej postawy.

Kształtowanie umiejętności uczenia się umożliwiają takie metody pracy nauczycieli, które odwołują się do aktywności uczniowskiej, stwarzania sytuacji do samodzielnego dochodzenia do wiedzy i czerpania z tego zadowolenia oraz zwiększania motywacji do dalszego działania. Zaproponowane w programie sposoby i metody nauczania/uczenia się, takie jak eksperyment i doświadczenie, projekt edukacyjny, uczenie się przez działanie czy ocenianie kształtujące, stwarzają jak największą przestrzeń do samodzielnej pracy uczniów, zarówno indywidualnej, jak i zespołowej. Treści programu podkreślają znaczenie współpracy uczniów, interdyscyplinarności zdobywanej wiedzy oraz samodzielności i podmiotowości ucznia w procesie uczenia się.

Opracowano na podstawie:

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).

Specyfika kształtowania kompetencji na IV etapie edukacji:

Rozwój ucznia w późnym wieku dojrzewania

IV etap edukacji przede wszystkim jest to czas wchodzenia młodego człowieka w dorosłe życie. Dojrzewa wtedy osobność ucznia, zarówno pod względem intelektualnym, jak i emocjonalnym, krystalizują się jego zainteresowania, wyraźnie zarysowują się cele, do których dąży. Uczeń tworzy fundamenty swojego światopoglądu, uwewnętrznia hierarchę swoich wartości, samodzielnie analizuje i porządkuje rzeczywistość. Szkoła ponadgimnazjalna to okres odkrywania własnych potencjałów i kierunków rozwoju, kształtowania własnego ego wraz z nieodpartą potrzebą osiągnięcia subiektywnie rozumianej wolności i autonomii, niekiedy błędnie realizowanej przez odrzucanie i negowanie autorytetów i związanych z nimi instytucji. Staje się świadomym odbiorcą kultury, potrafi systematyzować swoją wiedzę o języku, tradycji i współczesności. Jego lektura w znacznie większym stopniu niż wcześniej służy refleksji o świecie, prowadzi do stawiania pytań egzystencjalnych i poszukiwania odpowiedzi na nie. Doskonalona przez wszystkie etapy edukacji umiejętność porozumiewania się z innymi, pozwala na odbieranie i tworzenie rozbudowanych i złożonych odpowiedzi. Uczeń na tym etapie edukacji posiada szeroką wiedzę oraz szerokie spektrum różnych umiejętności, co się przekłada na bardzo dużą samodzielność ucznia w procesie nauczania/uczenia się. Uczeń jest świadom swoich kompetencji przedmiotowych. Korzysta z różnych źródeł informacji (własnych obserwacji, badań, doświadczeń, tekstów, map, tabel, fotografii, filmów itd.), wykonuje pomiary i korzysta z instrukcji (słownej, tekstowej i graficznej), dokumentuje i prezentuje wyniki obserwacji i doświadczeń oraz stosuje technologie informacyjno-komunikacyjne. Uczeń przewiduje przebieg niektórych zjawisk i procesów przyrodniczych, wyjaśnia zależności między zjawiskami, przeprowadza obserwacje i doświadczenia według instrukcji, rejestruje ich wyniki w różnej formie oraz je objaśnia, używając prawidłowej terminologii. IV etap edukacji to czas doskonalenia sprawności analizy i interpretacji tekstów źródłowych, dostrzegania wielości perspektyw badawczych, dostrzegania zależności w systemie człowiek-przyroda-

gospodarka, rozpoznawania problemów w skali lokalnej, krajowej, europejskiej, globalnej. Głównymi obszarami aktywności ucznia w ramach przedmiotu są: obserwowanie i mierzenie, doświadczanie, prowadzenie doświadczeń, dokumentowanie i prezentowanie, stawianie pytań i poszukiwanie odpowiedzi.

Umiejętność uczenia się oraz nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące w zapisach podstawy programowej dla czwartego etapu edukacyjnego

Wiadomości i umiejętności, które uczeń zdobywa w szkole ponadgimnazjalnej opisane są w podstawie programowej zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji.

W podstawie programowej dla szkoły ponadgimnazjalnej znajdują się umiejętności zdobywane przez ucznia, wśród których ważne dla kształtowania umiejętności uczenia się to:

- umiejętność uczenia się, jako rozpoznawanie własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się
- czytanie, jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa
- myślenie naukowe, jako umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa
- umiejętność pracy zespołowej, jako umiejętność pracy w zespole zadaniowym, zarówno podczas lekcji, jak i poza szkołą, np. w czasie realizacji projektu edukacyjnego.

Zadania szkoły na IV etapie edukacyjnym, to:

- kontynuowanie kształcenia umiejętności posługiwania się językiem polskim, w tym dbałości o wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów
- przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym
- przygotowanie się do samokształcenia, wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystania informacji,
- wychowanie ucznia do właściwego odbioru i wykorzystaniu mediów,
- posługiwanie się językami obcymi
- efektywne kształcenie w zakresie nauk przyrodniczych (zgodnie z priorytetami Strategii Lizbońskiej)
- edukacja zdrowotna, której celem jest rozwijanie u uczniów postawy dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu
- zagwarantowanie rozwoju społecznego uczniów
- obowiązek zadbać o wszechstronny rozwój każdego ucznia
- kształcenie w myśl „strategii uczenia się przez całe życie” (Strategia Lizbońska).

Zasady kształtowania i rozwijania umiejętności uczenia się poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące na czwartym etapie edukacyjnym

Zasady kształtowania i rozwijania umiejętności uczenia się poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące precyzują „Zalecane warunki i sposób realizacji podstawy programowej”.

Określają one potrzebę:

- stymulowania i rozwijania zainteresowań ucznia
- wprowadzania ucznia w świat różnych kręgów tradycji – polskiej, europejskiej, światowej

- zapoznania z najważniejszymi tendencjami w kulturze współczesnej
- nauczania kompetentnej, wnikliwej lektury tekstu
- inspirowania refleksji o szczególnie istotnych problemach świata, człowieka, cywilizacji, kultury
- pogłębiania świadomości językowej i komunikacyjnej ucznia
- rozwijania jego sprawności wypowiedzania się w złożonych formach
- stymulowania umiejętności samokształcenia ucznia
- inspirowania ucznia do samodzielnego poszukiwania źródeł wiedzy
- rozwijania u ucznia aktywnej postawy i motywowanie do różnych form aktywności
- angażowania ucznia w działania społeczne i obywatelskie
- korzystania z obserwacji bezpośrednich, dokonywanych przez uczniów w trakcie zajęć w terenie i wycieczek oraz jak najczęstsze nawiązywanie do regionu, w którym uczeń mieszka
- stosowania w realizacji treści z podstawy programowej metody projektu, eksperymentu i innych metod aktywizujących
- stawiania samodzielnymi obserwacji ucznia jako podstawy do przeżywania, wnioskowania, analizowania i uogólniania zjawisk
- uczenia starannego opracowania wyników pomiaru, wykorzystując przy tym, w miarę możliwości narzędzia technologii informacyjno-komunikacyjnych
- kształtowania u uczniów umiejętności sprawnego wykonywania prostych obliczeń i szacunków ilościowych, zwracając uwagę na krytyczną analizę realności otrzymywanych wyników
- wyposażenia sal lekcyjnych w pomoce dydaktyczne, komputery z dostępem do Internetu i gry dydaktyczne.

Opracowano na podstawie:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Poz. 977).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.
- „Niezbędnik dobrego nauczyciela” Red. A. I. Brzezińska. Warszawa. Wydawnictwo Instytutu Badań Edukacyjnych 2014.

Profil kompetencyjny ucznia:

Profil ujmuje umiejętności składające się na kompetencje specyficzne dla obszaru tematycznego tego programu oraz wynikające z zapisów podstawy programowej dla IV etapu edukacyjnego.

Wiedza

- zna sposoby wykorzystania wiedzy o uczeniu się w planowaniu własnej pracy i przyszłości zawodowej
- wie, że autonomia w procesie uczenia się sprzyja jego rozwojowi
- wie, że informacja zwrotna i samoocena mogą służyć doskonaleniu procesu uczenia się
- wie, w jaki sposób wykorzystać wyniki obserwacji, doświadczenia i eksperymentu do formułowania wniosków i planowania dalszych działań
- wie, w jaki sposób dokonać krytycznej analizy informacji
- zna różne sposoby organizacji pracy w grupie

Umiejętności

- uczy się samodzielnie

- planuje swój proces uczenia się wykorzystując wiedzę na temat swoich mocnych stron oraz informację zwrotną
- określa cele swojego działania i ocenia czy zostały osiągnięte
- dokonuje krytycznej analizy informacji z różnych źródeł
- ocenia adekwatność zaplanowanej procedury badawczej w stosunku do sformułowanego problemu
- samodzielnie planuje i przeprowadza doświadczenia i eksperymenty, planuje i organizuje efektywną pracę w grupie

Postawy

- chętnie nabywa nową wiedzę oraz umiejętności
- rozwija swoje zainteresowania
- docenia wartość autonomii w procesie uczenia się
- docenia znaczenie nowej wiedzy dla własnego rozwoju
- jest gotów stawiać hipotezy i rozwiązywać problemy wykorzystując wiedzę z różnych dziedzin
- docenia znaczenie różnorodności źródeł wiedzy oraz potrzebę ich selekcji
- jest gotów do organizowania pracy zespołowej
- chętnie podejmuje różne role i zadania w zespole

Profil kompetencyjny nauczyciela:

Wiedza

Nauczyciel zna:

- najnowsze teorie i badania dotyczące uczenia się

- sposoby rozpoznawania i planowania pracy z uczniem, wykorzystujące wiedzę o indywidualnych preferencjach uczniów w zakresie uczenia się
- metody i techniki pracy angażujące uczniów wykorzystujące doświadczenie, obserwację, sytuacje problemowe oraz uczące współpracy
- strategie i elementy oceniania kształtującego
- zasady budowania dobrych relacji z uczniami
- zasady tworzenia przestrzeni sprzyjającej uczeniu się i budowania autonomii uczniów

Nauczyciel rozumie:

- potrzebę wykorzystania najnowszych badań i odkryć dotyczących uczenia się
- potrzebę indywidualizacji pracy w celu uwzględnienia różnorodnych możliwości i potrzeb uczniów
- znaczenie pracy metodami i technikami angażującymi uczniów, wykorzystującymi doświadczenie, obserwację, sytuacje problemowe oraz uczące współpracy
- znaczenie informacji zwrotnej w kształtowaniu kompetencji uczenia się u uczniów
- potrzebę budowania dobrych relacji z uczniami i tworzenia przestrzeni sprzyjającej uczeniu się
- potrzebę poszerzenia wiedzy uczniów na temat własnego procesu uczenia się
- znaczenie doskonalenia umiejętności wykorzystywania wiedzy z różnorodnych źródeł i prawidłowej jej selekcji oraz analizy
- znaczenie samodzielnego doświadczenia i różnorodnego działania uczniów dla przydatności i trwałości zdobywanej wiedzy i umiejętności
- znaczenie współpracy nauczycieli uczących w danym zespole uczniów

Umiejętności

Nauczyciel:

- stosuje wiedzę o najnowszych badaniach na temat uczenia się do planowania pracy z uczniem
- projektuje zajęcia uwzględniając indywidualne predyspozycje uczniów oraz ich potrzeby i style uczenia się
- stosuje strategie oceniania kształtującego w codziennej pracy z uczniem
- wykorzystuje doświadczenie, obserwację, uczenie przez działanie w procesie uczenia się
- wykorzystuje gry dydaktyczne i TIK w pracy z uczniami
- buduje atmosferę sprzyjającą uczeniu się
- organizuje przestrzeń sprzyjającą uczeniu się i budowaniu autonomii ucznia
- kształtuje u uczniów postawy sprzyjające współdziałaniu
- stwarza możliwość samodzielnej pracy uczniów
- uwzględnia w planowaniu pracy aspekt interdyscyplinarności – łączenia wiedzy
- stosuje techniki coachingowe we wspieraniu rozwoju uczniów
- współpracuje z innymi nauczycielami doskonalącymi umiejętności kształtowania kompetencji kluczowych

Postawy

Nauczyciel:

- podejmuje autorefleksję na temat swojej pracy
- jest gotów do budowania autonomii i odpowiedzialności ucznia za proces uczenia się

- jest otwarty na nowe idee, koncepcje, uczenie się od innych
- jest otwarty na zwiększanie samodzielności uczniów w procesie uczenia się
- jest gotowy do współdziałania z innymi nauczycielami
- jest gotów do eksperymentowania, działania nieszablonowego
- wykazuje elastyczność w procesie dydaktycznym

Adresaci szkoleń

Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, doradcy metodyczni, trenerzy oświaty

Cel ogólny

Przygotowanie do procesowego wspomaganie szkół w obszarach związanych z kształceniem kompetencji kluczowych uczniów

Cele szczegółowe szkolenia

Uczestnik:

- charakteryzuje kompetencje kluczowe, rozumie ich rolę i znaczenie w procesie uczenia się przez całe życie oraz przygotowania uczniów do życia społecznego i funkcjonowania w dorosłym życiu,
- rozumie potrzebę rozwoju umiejętności uczenia się i znaczenie nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów dla rozwoju tej umiejętności i na IV etapie edukacyjnym

- zna metody i techniki uczenia się/nauczania, służące rozwijaniu umiejętności uczenia się i warunki sprzyjające jej kształtowaniu na IV etapie edukacyjnym
- zna założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu wspomaganie
- prowadzi wspomaganie szkoły/przedszkola w zakresie kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych wykorzystując wiedzę na temat metod i technik uczenia się/nauczania
- organizuje pracę zespołową nauczycieli w celu kształtowania kompetencji kluczowych uczniów
- określa swój potencjał zawodowy oraz planuje dalszy rozwój w roli osoby prowadzącej wspomaganie szkół/przedszkoli.

Tematy modułów

- I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia
- II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji
- III. Proces uczenia się i jego uwarunkowania
- IV. Kształtowanie umiejętności uczenia się na czwartym etapie edukacyjnym
- V. Uczenie się przez działanie
- VI. Uczenie problemowe, eksperyment i doświadczenie
- VII. Projekt edukacyjny jako metoda integrująca wiedzę i ucząca współpracy
- VIII. Ocenianie kształtujące jako strategia wspierająca rozwój ucznia i jego autonomię w procesie uczenia się
- IX. Wspomaganie pracy szkoły w rozwoju umiejętności uczenia się kształtowanych poprzez eksperymentowanie, doświadczenie i inne metody aktywizujące na IV etapie edukacyjnym

X. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Forma realizacji

Szkolenie blended learning

Czas trwania zajęć

Część stacjonarna – ok.70 godzin dydaktycznych, część e-learningowa – ok. 20 godzin

Liczebność grupy szkoleniowej

Około 20 osób

TREŚCI SZKOLENIA:

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- zna założenia kompleksowego wspomagania szkół i zadania instytucji systemu oświaty, odpowiedzialne za wspieranie szkół;
- wskazuje główne zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania szkoły: specjaliści do spraw wspomagania, ekspertów, dyrektora szkoły, nauczycieli;

- wie, na czym polega zadanie uczestników szkolenia związane z organizacją i prowadzeniem wspomagania trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści:

- założenia kompleksowego wspomagania szkół/przedszkoli;
- etapy procesu wspomagania szkół/przedszkoli: diagnoza pracy szkoły, planowanie i realizacja działań służących poprawie jakości pracy szkoły, ocena procesu i efektów wspomagania;
- zasady działania sieci współpracy i samokształcenia;
- zadania placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania szkół/przedszkoli;
- wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych jako kierunek doskonalenia pracy szkoły w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów;
- znaczenie ewaluacji pracy szkoły (zewnętrznej i wewnętrznej) w diagnozie pracy szkoły;
- zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania: specjaliści ds. wspomagania; dyrektora szkoły, nauczycieli;
- charakterystyka zadania uczestników szkolenia, polegającego na wspomaganiu trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. nr 200 poz. 1537 z póź. zm.) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r.poz. 191), ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2010 r. nr 80, poz. 526, z późn. zm.) oraz przepisy wykonawcze do wymienionych ustaw
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. 2015 poz. 1270);
- Hajdukiewicz M, Wysocka J. (red.): Nauczyciel w szkole uczącej się. Informacje o nowym systemie wspomagania Warszawa 2015 Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Więcej informacji dotyczących wspomagania szkół: www.ore.edu.pl/wspomaganie-pracy-szkol-i-przedszkoli

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze – prezentacja, wykład, film

Metody warsztatowe - World Café, Jigsaw, analiza studium przypadku

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- rozumie pojęcie kompetencji;
- potrafi zdefiniować kompetencje kluczowe zgodnie z „Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie”;
- rozumie znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy;
- potrafi analizować zapisy prawa oświatowego, które regulują kwestie związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- rozumie znaczenie ponadprzedmiotowego i interdyscyplinarnego charakteru kompetencji kluczowych;
- potrafi opisać rolę szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści:

- kompetencja rozumiana jako wiedza, umiejętności i postawy;
- kompetencje kluczowe w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego – definicje;
- społeczne i cywilizacyjne przyczyny ustanowienia kompetencji kluczowych istotnych w procesie uczenia się przez całe życie;
- kompetencje kluczowe a rozwój dziecka;
- wpływ kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży na ich sprawne funkcjonowanie w dorosłym życiu i na rynku pracy;

- kompetencje kluczowe w zapisach podstawy programowej oraz wymaganiach państwa wobec szkół i placówek;
- ponadprzedmiotowy charakter umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego;
- rola różnych podmiotów środowiska szkolnego w kształtowaniu kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży;
- zadania osoby wspomagającej szkołę w procesie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014 poz. 803)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014 poz. 803)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. 2015 poz. 1214).

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze – wykład, prezentacja,

Metody warsztatowe – analiza dokumentów, dyskusja, quiz, JIGSAW

Moduł III. Proces uczenia się i jego uwarunkowania

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wie jak przebiega proces uczenia się,
- określa czynniki wpływające na jego efektywność wynikające z najnowszej wiedzy i badań,
- rozumie potrzebę budowania autonomii i samodzielności ucznia w procesie uczenia się
- rozumie znaczenie relacji między uczniem a nauczycielem w procesie uczenia się,
- zna metody i sposoby pracy nauczyciela wpływające na efektywność procesu uczenia się,
- wie jak organizować pracę szkoły, aby sprzyjała ona procesom uczenia się,
- dostrzega znaczenie wiedzy na temat uczenia się w procesowym wspomaganie szkół.

Szczegółowe treści:

- przebieg procesu uczenia się:
 - etapy procesu uczenia się – od nieświadomej niekompetencji do nieświadomej kompetencji,
 - poziomy taksonomiczne wg B. Blooma jako konieczna droga w procesie uczenia się;
- czynniki wpływające na proces uczenia się:
 - podmiotowość i autonomia ucznia w procesie uczenia się – metody pracy nauczyciela budujące autonomię ucznia (np. pedagogika wyboru, czasu, kooperacji, materiałów, budowanie poczucia sukcesu i wpływu)

- znajomość własnego stylu uczenia się - metody i techniki metapoznania, (np.pytania metapoznawcze, zdania niedokończone , metoda: Wiem - Chciałbym się dowiedzieć - Nauczyłem się, mapa myśli, metoda pracy wzorcowej).
- integrowanie wiedzy (nowej z dotychczas posiadaną, wiedzy z różnych dziedzin), hierarchiczne porządkowanie wiedzy – sposoby i metody integrowania wiedzy (projekt lub integracja treści, metod, form aktywności i sfer osobowości)
- praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności w szkole i codziennym życiu,
- wpływ motywacji i emocji na przebieg procesu uczenia się,
- możliwości i ograniczenia ludzkich zdolności do przyswajania informacji;
- środowiska edukacyjne sprzyjające uczeniu się:
 - relacje nauczyciel uczeń,
 - praca zespołowa,
 - indywidualizacja nauczania,
 - organizacja przestrzeni szkolnej;
- wiedza o przebiegu procesu uczeniu się jako podstawa do budowania skutecznej diagnozy pracy szkoły.

Zasoby edukacyjne:

- Istota uczenia się red. H. Dumont, D. Istanc, F. Benavides.: Warszawa: Wolters Kluwers, 2013.
- Marzano R. J.: Sztuka i teoria skutecznego nauczania. Warszawa: CEO, 2012.
- Żylińska M.: Neurodydaktyka.Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 2013.
- Hattie J.: Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Warszawa: CEO, 2015.

- Raporty SEO.
- Ligęza A., Franczak J.: Jak analizuje się wyniki egzaminów zewnętrznych w polskich szkołach? Raport z wyników ewaluacji zewnętrznej”(online) Kraków: SEO, 2011.
- Borek A., Domaradzka B.: „Dobrze zorganizowana aktywność i bierność” (online) Kraków: SEO, 2012.
- Swat-Pawlicka M., Pawlicki O.: „Analiza niektórych danych w związku z wymaganiem Uczniowie są aktywni.” (online) Kraków: SEO, 2102.
- Tędziągolska M.: ”W Jaki sposób szkoła mówi, że warto się uczyć?” (online). Kraków: SEO 2012.
- Poziomek U., Marszał D., Skrobek A. M., Woźniak M.: „Przyrodnicza edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna. Poradnik”. Warszawa. IBE, 2016. Dostępne w Internecie: <http://ebis.ibe.edu.pl/index.php?typ=nius&id=61>
- Grajkowski W., Ostrowska B., Poziomek U.: ”Podstawy programowe w zakresie przedmiotów przyrodniczych w wybranych krajach” (online). Warszawa. IBE, 2014.

Zalecane formy i metody pracy:

Metody podawcze – prezentacja, wykład, zdjęcia

Metody warsztatowe - studium przypadku, scenki sytuacyjne, metoda 5Q

Moduły IV. Kształtowanie umiejętności uczenia się na czwartym etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- definiuje umiejętność uczenia się zgodnie z „Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie”
- określa wiedzę, umiejętności i postawy ucznia IV etapu edukacyjnego związane z umiejętnością uczenia się oraz niezbędne do jej kształtowania kompetencje nauczyciela
- zna specyfikę rozwojową uczniów na IV etapie edukacyjnym w kontekście rozwijania umiejętności uczenia się
- wskazuje metody nauczania sprzyjające rozwijaniu umiejętności uczenia się na IV etapie edukacyjnym
- planuje diagnozę potrzeb szkoły w zakresie kształtowania umiejętności uczenia się

Szczegółowe treści:

- umiejętność uczenia się wg „Zaleceń Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie” - wiedza, umiejętności i postawy;
- charakterystyka rozwojowa ucznia na IV etapie edukacji w kontekście kształtowania umiejętności uczenia się;
- umiejętność uczenia się w zapisach podstawy programowej kształcenia ogólnego dla IV etapu edukacyjnego – profil kompetencyjny ucznia i nauczyciela;

- metody nauczania sprzyjające kształtowaniu umiejętności uczenia się – nauczanie poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów – wprowadzenie do tematu;
- wskaźniki informujące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie kształtowania przez nauczycieli umiejętności uczenia się.

Zasoby edukacyjne:

- Anderson J.: Uczenie się i pamięć. Integracja zagadnień, WSiP, Warszawa 1998.
- Antoszkiewicz J.: Metody heurystyczne. Twórcze rozwiązywanie problemów, Warszawa 1990,
- Arends R.I.: Uczymy się nauczać, WSiP, Warszawa 1994.
- Brophy J.: Motywowanie uczniów do nauki, PWN, Warszawa 2004.
- Buzan T.: Rusz głową, Wydawnictwo Ravi, Łódź 2002.
- Clauss G.: Psychologia różnic indywidualnych w uczeniu się, WSiP, Warszawa 1987.
- Cohen L., Manion L., Morrison K.: Wprowadzenie do nauczania, Zysk i S-ka, Poznań 1999.
- Dryden G., Vos J.: Rewolucja w uczeniu, Zysk i S-ka, Poznań 2003
- Fisher R.: Uczymy jak się uczyć, WSiP, Warszawa 1999.
- Franke R.: Psychologia motywacji, GWP, Gdańsk 2006.
- Freinet C.: Niezmienne prawdy pedagogiczne, PS APF, Otwock 1993.
- Harmin M.: Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki, CEO, Warszawa 2005.

- Gardner H.: Inteligencje wielorakie. Nowe horyzonty w teorii i praktyce, Laurum, Warszawa 2012
- Joyce B., Calhoun E., Hopkins D.: Przykłady modeli uczenia się i nauczania, WSiP, Warszawa 1999.
- Kubiczek B.: Metody aktywizujące. Jak nauczyć uczniów uczenia się?, Wydawnictwo Nowik, Opole 2006.
- Reykowski J.: Emocje i motywacja, (w:) Psychologia, red. Tomaszewski T., PWN, Warszawa 1985.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU 2012, poz. 977).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.
- Style uczenia się: wzrokowiec, słuchowiec, czuciowiec, ruchowiec [online]. [dostęp:15.06.2016].

Zalecane formy i metody pracy:

Metody podawcze: miniwykład i prezentacja

Metody warsztatowe: pytania metapoznawcze, zdania niedokończone, metoda: Wiem - Chciałbym się dowiedzieć - Nauczyłem się, mapa myśli, metoda pracy wzorcowej, dywanik pomysłów, metoda "Złotego kręgu", piramida kompetencji, technika grup nominalnych, balon

Moduły V.Uczenie się przez działanie

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- rozumie znaczenie działania/aktywności w rozwijaniu umiejętności uczenia się i ciekawości poznawczej na IV etapie edukacyjnym
- zna sposoby aktywnego zdobywania wiedzy przez ucznia
- rozumie znaczenie i potrzebę wykorzystania gier edukacyjnych dla kształtowania motywacji uczniów
- zna sposoby wykorzystywania uczenia się przez działanie w pracy z uczniami na IV etapie edukacyjnym
- zna przykładowe metody aktywnego uczenia się możliwe do wykorzystania na IV etapie edukacyjnym
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie stosowania uczenia się przez działanie
- potrafi zaplanować pogłębioną diagnozę w obszarze uczenia się przez działanie na IV etapie edukacyjnym

Treści szczegółowe:

- założenia i znaczenie uczenia się przez działanie na IV etapie edukacyjnych:
 - analiza podstawy programowej pod kątem treści związanych z przejmowaniem przez ucznia odpowiedzialności za własną naukę
 - uczenie się przez działanie w relacji do wymagań szczegółowych podstawy programowej
 - działanie uczniowskie jako element przygotowania do aktywności zawodowej uczniów;

- sposoby wykorzystania uczenia się przez działanie na IV etapie edukacyjnym (np. obserwacja, drama, symulacje/tworzenie modeli, zajęcia praktyczne, wycieczki dydaktyczne, happening, zasoby interaktywne internetowe);
- edukacja wyprzedzająca (np. wg modelu S. Dylaka);
- gry edukacyjne jako sposób na uruchomienie myślenia przestrzennego, strategicznego i krytycznego, właściwego podejścia do rywalizacji oraz jasnego określania reguł w organizowaniu zabaw i gier (np. memory, łamigłówki, mastermind, quarto classic, sudoku, gry cyfrowe, programowanie - Python);
- grywalizacja jako sposób na zwiększenie zaangażowania uczniów w procesie uczenia się;
- metody aktywnego zdobywania wiedzy w szkole ponadgimnazjalnej (np. drzewko decyzyjne, metaplan, dyskusja dydaktyczna, metoda tekstu przewodniego, mapy myślowe, metoda inscenizacji, sytuacyjna, przypadków, burza mózgów);
- wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie uczenia przez działanie na IV etapie edukacyjnym;
- diagnoza pogłębiona w obszarze nauczania przez działanie.

Zasoby edukacyjne:

- Borkowska B., Panfil V.: Metody aktywizujące w edukacji biologicznej, chemicznej i ekologicznej: Propozycje scenariuszy zajęć. Bydgoszcz: Wyd. TEKST sp. z o. o., 2001.
- Czepiżak A., Wądołowski M.: Metody aktywizujące w nauczaniu [online]. Trzebiechowo: Zespół Edukacyjny. [dostęp: 14.06.2016] http://www.zet.edu.pl/sites/default/files/metody_aktywizujace.pdf
- Gajdzica Z.: Aktywny w szkole-aktywny w życiu [online]. Katowice: Uniwersytet Śląski. [dostęp: 14.06.2016]. Dostępny w Internecie: http://aktywny-w-szkole.us.edu.pl/biuletyn/dane/pobieralnia/pozostale/narz_ped__bud_akt.pdf.

- Okoń W.: Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej. Warszawa: Wyd. Akadem. „Żak”, 2003.
- Pankowska K.: Pedagogika dramy: teoria i praktyka. Warszawa: Wyd. Akadem. „Żak”, 2000.
- Pawłowski T.: Happening, Warszawa 1988.
- Taraszkiewicz M.: Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu. Warszawa: CODN, 1999.
- Way B.: Drama w wychowaniu dzieci i młodzieży, [tł. z ang.] K. Pankowska, E. Nerwińska: Warszawa: Wyd. 2 zm. i uzupełn., WSiP, 1995.
- <http://scholaris.pl>
- Resnick L.B., Spillane J.P., Goldman P., Rangel E.S.: Wdrażanie innowacji: od wizjonerskich modeli do codziennej praktyki, (w:) Istota uczenia się. Wykorzystanie wyników badań w praktyce, red. Dumont H., Istance D., Benavides F., Warszawa 2013, s. 441. 17 Zob. C.S. Dweck, Ability Conceptions, Motivation and Development, „British Journal of Educational Psychology”, Monograph Series II, 2003, Part 2 (Development and Motivation), s. 13–27. 18 Zob. Metodyka kształcenia strategią wyprzedzającą, red. S. Dylak, Poznań 2011, źródło: http://www.kolegiumsniadeckich.pl/att/podr__cznik_wyprzedzaj__ca_17_malypdf.pdf [stan z 19.10.2014]; także: Strategia kształcenia wyprzedzającego, red. S. Dylak, Ogólnopolska Fundacja Edukacji Komputerowej, Poznań 2013; źródło: http://www.kolegiumsniadeckich.pl/att/Strategia_Kszaltcenia_Wyprzedzajacego.pdf [dostęp: 21.10.2016].
- Gryfikacja – alternatywny sposób komunikacji (pol.), Seth Priebatsch, The game layer on top of the world (ang.), Jane McGonigal, Gaming can make a better world (ang.), TEDx Kraków, Wojciech Ozimek Life is a game (pol.), TEDx Gdańsk, Anna Rogala Czym jeszcze zaskoczą nas gry' (pol.).

Zalecane formy i metody pracy:

Praca w grupach, kula śniegowa, zastosowanie cyklu Kolba w praktyce, studium przypadku – metaplan lub technika czterech pytań, analiza pola sił

Moduły VI Uczenie problemowe, eksperyment i doświadczenie

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- określa w jaki sposób uczenie problemowe i metody empiryczne umożliwiają kształtowanie umiejętności uczenia się
- zna ogólne założenia nauczania problemowego, eksperymentu i doświadczenia
- potrafi wskazać przykładowe metody nauczania problemowego oraz możliwości wykorzystania eksperymentu i doświadczenia w pracy z uczniami na IV etapie edukacyjnym
- rozumie rolę nauczyciela i ucznia w pracy metodą problemową i przeprowadzaniu eksperymentu i doświadczenia na IV etapie edukacyjnym
- rozumie potrzebę i znaczenie wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w nauczaniu problemowym i empirycznym
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie uczenia problemowego, wykorzystywania doświadczeń i eksperymentów
- identyfikuje istotne kierunki procesowego wspomaganie szkoły chcącej doskonalić stosowanie metody problemowej i metod empirycznych przez nauczycieli różnych przedmiotów

- potrafi zaplanować pogłębioną diagnozę pracy szkoły w obszarze nauczania problemowego i empirycznego

Treści szczegółowe:

- założenia i istota nauczania problemowego i empirycznego:
 - model rozwiązywania problemu
 - etapy procedury badawczej
 - różnica między eksperymentem a doświadczeniem
 - specyfika badania rzeczywistości na IV etapie edukacyjnym (systematyzowanie wiedzy, doskonalenie sprawności analizy i interpretacji tekstów źródłowych, przewidywanie przebiegu niektórych zjawisk i procesów, wyjaśnianie związków przyczynowo-skutkowych między faktami, dostrzeganie wielości perspektyw badawczych, rozumienie zależności między badanymi zjawiskami, dostrzeganie zależności w systemie człowiek-przyroda-gospodarka, rozpoznawanie problemów w skali lokalnej, krajowej, europejskiej, globalnej);
- przykładowe metody nauczania problemowego możliwe do zastosowania na IV etapie edukacyjnym (PBL – Problem Basic Learning IBSE - Inquiry-Based Science Education, metoda optymalnego planu działania, dyskusja dydaktyczna, wykład problemowy, seminarium, metoda przypadków, metoda sytuacyjna);
- wykorzystanie eksperymentu i doświadczenia w pracy z uczniami na IV etapie edukacyjnym (jako źródło wiedzy, weryfikacja wiedzy, ilustracja wiedzy, sposób rozwiązania problemu);
- rola nauczyciela i ucznia podczas pracy metodą problemową i metodami empirycznymi na IV etapie edukacyjnym:
 - nauczyciel wspiera uczniów przy formułowaniu problemu i stawianiu hipotez
 - uczniowie samodzielnie organizują pracę zespołową i potrafią ze sobą negocjować

- uczniowie samodzielnie planują i projektują doświadczenia i eksperymenty, zbierają wyniki i obserwacje, które służą im do wyciągnięcia wniosków;
- wskaźniki pozwalające określić na ile nauczyciele wykorzystują nauczanie problemowe, doświadczenie i eksperyment na IV etapie edukacyjnym;
- wskaźniki pozwalające określić potrzebę rozwoju szkoły w obszarze nauczania /uczenia się problemowego i empirycznego na IV etapie edukacyjnym;
- diagnoza pogłębiona w obszarze nauczania problemowego i empirycznego.

Zasoby edukacyjne:

- Ladyca H.: Ranga metod problemowych w szkole współczesnej [online], [dostęp: 14.06.2016].
- Nauczanie problemowe [online]. Laboratorium Dydaktyki Cyfrowej Dla Szkół Województwa Małopolskiego, [dostęp: 14.06.2016].
- Bąbel P., Wiśniak M.: 12 zasad skutecznej edukacji: Czyli jak uczyć, żeby nauczyć. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2015.
- Borkowska B., Panfil V.: Metody aktywizujące w edukacji biologicznej, chemicznej i ekologicznej: Propozycje scenariuszy zajęć. Bydgoszcz: Wyd. TEKST sp. z o. o., 2001.
- Filmy – oferty doskonalenia: Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki, Budowa koncepcji pracy szkoły [online], [dostęp: 14.06.2016]. POKL.
- Doświadczenia i eksperymenty na zajęciach przedmiotów przyrodniczych [online], [dostęp: 14.06.2016]. POKL.
- Holt John Caldwell: Zamiast edukacji: warunki do uczenia się przez działanie. Kraków: Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2007.
- Lilpol J.: Nowoczesne nauczanie przedmiotów przyrodniczych [online]. Warszawa: IBE, [dostęp: 14.06.2016].

- Metodyka badań naukowych w nowej podstawie programowej [online], [dostęp: 14.06.2016]
- Okleja B.: Myślenie naukowe w nowej podstawie programowej: Nowa podstawa programowa z komentarzami [online], [dostęp: 14.06.2016].
- Podstawa programowa z komentarzami: Edukacja przyrodnicza w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum. MEN, EFS, t.5, 2009.
- Poziomek U., Chrzanowski M. M., Ostrowska E. B.: Przedmioty przyrodnicze w wybranych krajach: Raport z wizyty studyjnej w Finlandii [online]. Warszawa: IBE. [dostęp: 14.06.2016].
- Praca zbiorowa: Nowa pracownia przyrody [online]. Warszawa: Centrum Nauki Kopernik, [dostęp: 14.06.2016].
- Uczenie się poprzez eksperymentowanie <http://procedury.ceo.org.pl/>
- <http://scholaris.pl>
- <http://www.kopernik.org.pl>

Zalecane formy i metody pracy:

Symulacja, dyskusja moderowana, drzewko decyzyjne, metoda przypadków, sytuacyjna i krytycznych przypadków, film, akwarium, stoliki eksperckie, rybi szkielet

Moduły VII Projekt edukacyjny jako metoda integrująca wiedzę i ucząca współpracy

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- rozumie znaczenie pracy metodą projektów w kształtowaniu umiejętności uczenia się uczniów na IV etapie edukacyjnym
- zna ogólne założenia i etapy pracy metodą projektu
- rozumie rolę i zadania nauczyciela i ucznia w metodzie projektu na IV etapie edukacyjnym
- potrafi zorganizować współpracę nauczycieli w zakresie doskonalenia umiejętności pracy metodą projektów na IV etapie edukacyjnym
- inicjuje wykorzystanie metody projektu oraz tutoringu uczniowskiego w rozwijaniu idei uczenia się uczniów od siebie
- organizuje przestrzeń do tworzenia projektów interdyscyplinarnych i międzynarodowych i współpracy nauczycieli w ich realizacji
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie stosowania metody projektu i innych metod uczenia się we współpracy
- potrafi zaplanować pogłębioną diagnozę w obszarze projekt edukacyjny jako metoda integrująca wiedzę i ucząca współpracy

Treści szczegółowe:

- projekt jako metoda zaspakajająca potrzeby badawcze i poznawcze uczniów na IV etapie edukacyjnym:
- rodzaje projektów i możliwość ich realizacji na IV etapie edukacyjnym (projekty badawcze, edukacyjne i działania lokalnego)

- etapy projektu i ich realizacja:
 - o uczniowie samodzielnie ustalają temat i cele projektu
 - o uczniowie tworzą instrukcję do projektu
 - o uczniowie określają etapy pracy i sposoby działania
 - o uczniowie decydują o formie prezentacji projektu
 - o uczniowie dokonują ewaluacji projektu w formie samooceny i oceny koleżeńskiej
- wykorzystanie projektu na różnych poziomach pracy szkoły (projekty interdyscyplinarne, międzyszkolne i międzynarodowe);
 - rola i zadania nauczyciela i ucznia w metodzie projektu na IV etapie edukacyjnym - samodzielne inicjowanie i realizacja projektów przez uczniów;
 - tutoring rówieśniczy - wykorzystanie inicjatywy uczniów w organizowaniu i pracy par i grup uczących się wzajemnie uczniów;
 - organizacja współpracy nauczycieli w zakresie:
 - wymiany doświadczeń dotyczących stosowania metody projektu
 - tworzenia dokumentacji projektowej (planów pracy, oceny koleżeńskiej i samooceny)
 - organizowania projektów międzyklasowych, ogólnoszkolnych, międzynarodowych
 - możliwości wykorzystania TIK w realizacji metody projektu;
 - wskaźniki pozwalające określić potrzebę rozwoju szkoły w obszarze wykorzystywania metody projektu;
 - diagnoza pogłębiona w obszarze wykorzystywania metody projektów w procesie nauczania/uczenia się na IV etapie edukacyjnym.

Zasoby edukacyjne:

- Sarnat – Ciastko A.: Tutoring w polskiej szkole. Warszawa: Difin, 2015.

- Petty G.: Nowoczesne nauczanie. Sopot: GWP, 2015.
- „Niezbędnik Dobrego Nauczyciela” Red. prof. dr hab. A. I. Brzezińska. Warszawa: IBE 2014 [online]: dostęp: 13.06.2016; EFS.
- Czekierda p., Fingas B., Szala M.: Tutoring. Warszawa: Wolters Kluwer SA, 2015.
- Sterna D.: Strategie dobrego nauczania [online] Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej. [dostęp: 13.06.2016].
- Bobula S., Karaszewski N., Kołodziejczyk J., Salamon-Bobińska K.: Nauczanie kooperatywne (uczenie się we współpracy) [online] Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej. [dostęp: 13.06.2016].
- Red. Sterna D., Modzelewska-Buławicka E.: Ocena koleżeńska i samoocena [online] Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej. [dostęp: 13.06.2016].
- Jak stosować metodę projektu – poradnik dla nauczyciela i ucznia [online]. Gorlice: Gmina Gorlice, [dostęp: 14.06.2016].
- Kazimierska I., Lachowicz I., Piotrowska L.: Metodyka projektu jako podstawa realizacji RPW [online]. Warszawa: ORE, [dostęp: 14.06.2016], PKOL.
- Kotarba-Kańczugowska M.: Praca metodą projektu [online]. Warszawa: ORE, [dostęp: 14.06.2016].
- Metoda projektów [online]. Warszawa: Wyd. Nowa Era, [dostęp: 14.06.2016].
- Metoda projektów „na skróty” [online], [dostęp: 14.06.2016].
- Mikina A., Zając B.: Metoda projektów poradnik dla nauczycieli i dyrektorów gimnazjów [online]. Warszawa: ORE, [dostęp: 14.06.2016].

- Mikina A., Zając B.: Jak wdrażać metodę projektów? Poradnik dla nauczycieli i uczniów gimnazjum, liceum i szkoły zawodowej. Kraków: Impuls, 2004.
- Pacewicz A., Sterna D.: Jak pracować metodą projektów? [online]. Warszawa: CEO, [dostęp: 14.06.2016].
- Potocka B., Nowak L.: Projekty edukacyjne: poradnik dla nauczycieli. Kielce: Zakład Wydaw. SFS, 2002.
- Samouczki TIK: praca metodą projektu [online], [dostęp: 14.06.2016], PKOL.
- Uczenie metodą projektów. Red. Gołębnik B. D.. Warszawa, WSiP, 2002.
- Walat W.: Jak pracować metodą projektów? Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski [online], [dostęp: 14.06.2016].
- Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B.: Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce 2000.
- Gołębnik B.D.: Uczenie metodą projektu, WSiP, Warszawa 2002.
- Szamański M.: O metodzie projektów, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2000.

Zalecane formy i metody pracy:

Metody warsztatów: World cafe, JIGSAW, dyskusja moderowana, filmy prezentujące różne projekty, metoda 5Q, Action - learning

Moduły VIII Ocenianie kształtujące jako strategia wspierająca rozwój ucznia i jego autonomię w procesie uczenia się

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- dostrzega związek oceniania kształtującego z rozwijaniem umiejętności uczenia się uczniów na IV etapie edukacyjnym
- zna umocowanie prawne oceniania kształtującego
- rozpoznaje strategie i elementy oceniania kształtującego w pracy nauczyciela na IV etapie edukacyjnym
- potrafi zorganizować współpracę nauczycieli w zakresie doskonalenia umiejętności stosowania oceniania kształtującego na IV etapie edukacyjnym
- dostrzega możliwości wykorzystania oceniania kształtującego w przygotowaniu uczniów do egzaminu dojrzałości
- potrafi zidentyfikować indywidualne potrzeby nauczycieli w doskonaleniu umiejętności oceniania kształtującego na IV etapie edukacyjnym i wykorzystać techniki coachingowe do wsparcia ich rozwoju

Treści szczegółowe:

- ocenianie kształtujące a rozwijanie umiejętności uczenia się uczniów na IV etapie edukacyjnym - analiza porównawcza;
- podstawy prawne stosowania oceniania kształtującego na IV etapie edukacji z uwzględnieniem podstawy programowej i wymagań państwa;
- filary planowania lekcji - pięć strategii oceniania kształtującego, przykładowe elementy oceniania kształtującego wykorzystywane na IV etapie edukacyjnym:

- określanie i wyjaśnianie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu (umożliwienie uczniom samodzielnego formułowania celów i kryteriów)
- organizowanie w klasie dyskusji, zadawanie pytań i zadań dających informacje, czy i jak uczniowie się uczą
- udzielanie uczniom takiej informacji zwrotnej, która przyczyni się do ich widocznych postępów
- umożliwianie uczniom, by korzystali wzajemnie ze swojej wiedzy i umiejętności
- wspomaganie uczniów, by stali się autorami procesu swojego uczenia się (zastosowanie technik samooceny, np. niedokończone zdania, wyjściówka, metody ewaluacyjne);
- organizacja współpracy nauczycieli ukierunkowanej na:
 - wykorzystywanie oceniania kształtującego w przygotowaniu uczniów do egzaminu dojrzałości
 - rolę informacji zwrotnej w przygotowaniu do egzaminu dojrzałości,
 - budowanie autonomii ucznia w procesie uczenia się,
 - wymianę doświadczeń i dobrych praktyk nauczycieli uczących w różnych klasach i różnych przedmiotów;
- techniki coachingowe we wspomaganiu rozwoju nauczycieli – model GROW.

Zasoby edukacyjne:

- Black P. i współaut.: Jak oceniać aby uczyć? Warszawa: CEO-CIVITAS-Biblioteka Akademii SUS, 2006.
- Ocenianie kształtujące. Doskonalenie kształcenia w szkole średniej. Paryż-Warszawa: OECD-CODN, 2006.
- Ocenianie kształtujące po polsku: Kurs dla doradców metodycznych, scenariusze zajęć. Warszawa: CODN, 2008.
- Staniek H.: Ocenianie kształtujące w nowej podstawie programowej [online], [dostęp: 14.06.2016]. Dostępny w Internecie: <http://www.pcdzn.edu.pl/publikacje/Niemiecki/OK.pdf>

- Sterna D.: Ocenianie kształtujące w praktyce. Warszawa: Civitas-CEO-Biblioteka Akademii SUS, 2006.
- Sterna D.: Uczę (się) w szkole. Warszawa: CEO, 2014.
- Sterna D.: Strategie uczenia [online], [dostęp: 14.06.2016].
- <http://www.ceo.org.pl/pl/ok>

Zalecane formy i metody pracy:

Metody warsztatowe: mapa mentalna, techniki i elementy oceniania kształtującego, profil szkoły

Moduł IX. Wspomaganie pracy szkoły w rozwoju kompetencji kształtowany poprzez nauczanie wykorzystujące eksperymentowanie, doświadczanie oraz inne metody aktywizujące na III etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- zna metody diagnostyczne służące procesowemu wspomaganiu szkoły
- formułuje przykładowe cele w wyłonionym przez pogłębioną diagnozę obszarze i tworzy wskaźniki osiągnięcia celów
- rozumie rolę instytucji i osoby wspomagającej w planowaniu działań rozwojowych w obszarze nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące
- opracowuje propozycje form szkoleniowych, które mogą być elementem procesowego rozwoju szkoły zaplanowanego na podstawie pogłębionej diagnozy

- określa profil eksperta pod kątem zdiagnozowanych potrzeb nauczycieli
- planuje zakres wsparcia nauczycieli w realizacji działań i wdrażaniu zmiany w zdiagnozowanym obszarze rozwoju szkoły
- opracowuje projekt ewaluacji własnych działań podejmowanych w ramach procesowego wspomagania

Szczegółowe treści:

- rola i zadania osoby wspomagającej pracę szkoły w rozwoju umiejętności uczenia się;
- diagnoza pracy szkoły w obszarze umiejętności uczenia się rozwijanej w wyniku nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące;
- planowanie działań szkoły na rzecz rozwijania umiejętności uczenia się poprzez nauczanie wykorzystujące eksperymentowanie doświadczanie i inne metody aktywizujące:
 - formułowanie celów procesu wspomagania
 - metody i techniki planowania procesu wspomagania;
- realizacja działań szkoły, których celem jest rozwijanie umiejętności uczenia się w wyniku nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące:
 - formy doskonalenia nauczycieli
 - kryteria wyboru ekspertów z zakresu rozwoju kompetencji informatycznych uczniów
 - zapoznanie eksperta z wynikiem diagnozy pogłębionej – nakierowanie na specyficzne potrzeby szkoły
 - sposoby dzielenia się przez nauczycieli swoją wiedzą i doświadczeniem w zakresie kształtowania kompetencji uczenia się uczniów

- sposoby wspierania nauczycieli we wdrażaniu zmian w pracy szkoły;
- podsumowanie działań realizowanych w szkołach, których celem jest rozwijanie umiejętności uczenia się uczniów w wyniku nauczania wykorzystującego eksperymentowanie, doświadczanie oraz inne metody aktywizujące monitoring i ewaluacja:
 - narzędzia służące do oceny działań i ich efektów
 - sposoby wykorzystania uzyskanych informacji w doskonaleniu procesu wspomagania;
- zmiana jako element rozwoju szkoły.

Zasoby edukacyjne:

- Hajdukiewicz M. (red): Jak wspomagać pracę szkoły? – poradnik dla pracowników systemu wspomagania [online]: Warszawa: wydawnictwo: Ośrodka Rozwoju Edukacji; dostęp [12.06.2016]; POKL.
- Raport. Wzmocnienie wspierania rozwoju szkół ze szczególnym uwzględnieniem roli doskonalenia nauczycieli i doradztwa metodycznego, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2010.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. nr 200 poz. 1537 z póź. zm.) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572, z późn.

zm.), ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r.poz. 191), ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2010 r. nr 80, poz. 526, z późn. zm.) oraz przepisy wykonawcze do wymienionych ustaw.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. 2015 poz. 1270).
- Nowe formy wspomaganie szkół. SORE. System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganie szkół, Warszawa, Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2012.
- Barylak K., Gryga B., Książczyk E., Michońska I., Przepiórka J.: Dobre praktyki kompleksowego wspomaganie szkół [online] [dostęp:17.06.2016].
- Informacje dotyczące zasad prowadzenia wspomaganie szkół wraz z materiałami szkoleniowymi: www.ore.edu.pl/wspomaganie-pracy-szkol-i-przedszkoli [dostęp 16.09.2016]

Zalecane formy i metody pracy:

Metody warsztatowe: poker kryterialny, panel dyskusyjny, stoliki eksperckie

Moduł X. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomaganie szkół

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wie, jakie kompetencje powinna mieć osoba odpowiedzialna za wspomaganie szkół,

- określa swoje mocne strony, które wykorzysta wspomagając szkoły,
- identyfikuje swoje deficyty, które utrudniają prowadzenie wspomaganie szkół,
- wyznacza kierunek rozwoju zawodowego i przygotowuje plan działania.

Treści szczegółowe:

- Kompetencje potrzebne do prowadzenia procesu wspomagania na czterech etapach:
 - pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły
 - ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły
 - zaplanowanie form wspomagania i ich realizację
 - ocenę przebiegu i efektów;
- analiza własnych zasobów i ograniczeń, które mają wpływ na realizację wspomagania:
 - stosunek do wspomagania jako zadania (relacja ja-zadanie)
 - stosunek do innych osób zaangażowanych w proces wspomagania (relacja ja-inni)
 - postrzeganie siebie jako osoby wspomagającej (relacja ja-ja);
- zasoby zewnętrzne jako wsparcie dla osoby prowadzącej proces wspomaganie;
- indywidualne cele rozwojowe oraz cele rozwojowe własnej instytucji;
- plan rozwoju własnego w kontekście zadań stojących przed osobą prowadzącą wspomaganie szkół/przedszkoli.

Zasoby edukacyjne:

- Boydell T., Leary M., (2006). Identyfikacja potrzeb szkoleniowych. Kraków: Wolters Kluwer.

- Profil kompetencyjny osoby odpowiedzialnej za wspomaganie szkoły (str. 13-17) w: Hajdukiewicz M. (red) Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomagania. Zeszyt 1. Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli [online] Ośrodek Rozwoju Edukacji Dostępny w Internecie [16.09.16]
<http://www.ore.edu.pl/component/phocadownload/category/136-poradnik-metodyczny?download=3318:jak-wspomagac-prace-szkoly-poradnik-dla-pracownikow-instytucji-systemu-wspomagania-zeszyt-1-zalozenia-nowego-systemu-doskonalenia-nauczycieli>.
- Materiały szkoleniowe – Letnia Akademia SORE [online] Ośrodek Rozwoju Edukacji Dostępny w Internecie [16.09.16]
<http://doskonaleniewsieci.pl/Upload/Artykuly/SORE%20-%20Wsparcie/las.zip>
- Materiały szkoleniowe – Zimowa Akademia SORE [online] Ośrodek Rozwoju Edukacji Dostępny w Internecie [16.09.16]
<https://doskonaleniewsieci.pl/Upload/Artykuly/zaspa/Zalaczniki.zip>

Zalecane formy i metody pracy:

Metody warsztatowe: praca zespołowa, praca indywidualna (refleksja, autodiagnoza, planowanie), koło diagnostyczne, plan osobistego rozwoju.